

Studia Biblica Slovaca

Ročník 17

2025

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XVII (2025), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

František ÁBEL (Bratislava, SK)	Róbert LAPKO (Košice, SK)
Georg BRAULIK, OSB (Wien, AT)	Adam MACKERLE (České Budějovice, CZ)
Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)	Libor MAREK (Detroit, US)
Núria CALDUCH-BENAGES (Roma, IT)	Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)
Jeremy CORLEY (Dublin, IE)	Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)
Peter DUBOVSKÝ, SJ (Roma, IT)	Jaroslav RINDOŠ, SJ (Bratislava, SK)
Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)	Milan SOVA (Bratislava, SK)
Juraj FENÍK (Košice, SK)	Jozef TIŇO (Bratislava, SK)
Leslie HOPPE, OFM (Chicago, US)	Emanuel TOV (Jerusalem, IL)
Peter JUHÁS (Münster, DE)	Miroslav VARŠO (Košice, SK)
Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK)	Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Nitra, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Výkonná redaktorka: Martina KORVYIAKOVÁ (Nitra, SK)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka: Karol Hájiček

Na príprave spolupracovali: Dionisio Candido, Lionel Goh, OFM, Zuzana Očkajáková a sr. Fides Iveta Stenková, CJ.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Časopis je registrovaný a abstrahovaný v Atla Religion Database, EBSCO, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877, *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591 a SCOPUS.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2025

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 9 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

MURAOKA, Takamitsu: *The Wisdom of Solomon in the Septuagint* (Orbis Biblicus et Orientalis 304), Leuven et al.: Peeters, 2024. 228 s. ISBN 978-90-429-5086-0. Open access.

The Wisdom of Solomon in the Septuagint [Šalamúnova múdrosť v Septuaginte] (ďalej WSS) je „jazykovedný a textovo-kritický komentár“ (vii), podobný dvom predchádzajúcim Muraokovým publikáciám v tej istej edícii *Orbis Biblicus et Orientalis*, a to *The Books of Hosea and Micah in Hebrew and Greek* [Knihy Ozeáša a Micheáša v hebrejčine a gréčtine] (2022) a *Wisdom of Ben Sira* [Sirachovcova múdrosť] (2023).

Knihá si nekladie za cieľ ponúknuť nový kritický text *Šalamúnovej múdrosti*, ale vychádza z kritického Zieglerovho vydania z roku 1962. Jedinečnosť tejto publikácie spočíva v jej zameraní na varianty, ktoré sa nachádzajú v Pešite a Syro-hexaple, ako aj vo verzii Vetus Latina. Muraoka považuje tieto verzie za dôležitých svedkov, ktorým Ziegler nevenoval dostatočnú pozornosť. WSS obsahuje aj prílohu na s. 223 – 224, v ktorej sú uvedené *hapax legomena*, ktoré sa vyskytujú nielen ako „lexémy, ale aj ako spôsoby ich použitia, syntagmatika, významy [a] morfológia“ (x). Muraoka ďalej rozlišuje tieto *hapax legomena* podľa toho, že neboli doložené v textoch pred *Šalamúnovou múdrosťou*. To, samozrejme, predpokladá, že sa podarilo vyriešiť ťažko uchopiteľný problém datovania *Šalamúnovej múdrosti* a že dostatočné množstvo existujúcej literatúry potvrdzuje záver, že dané slovo sa nikdy nepoužívalo pred napísaním textov *Šalamúnovej múdrosti*. Knihu uzatvára bibliografia.

Podobne ako v predchádzajúcich dvoch komentároch, aj WSS ponúka analýzu jednotlivých veršov, ktorá sa začína Zieglerovým gréckym textom (1965), po ktorom nasleduje Muraokov preklad do angličtiny. Nasledujú textovo-kritické a filologické poznámky. Podobne ako v prípade jeho postupu v diele *A Greek-English Lexicon of the Septuagint* [Grécko-anglický slovník Septuaginty] (Peeters, 2009) Muraoka prezentuje morfológickú, syntagmatickú, paradigmatickú a sémantickú analýzu vybraných slov.

WSS dopĺňa Zieglerov kritický text, a preto predpokladá jeho znalosť. Začiatok v štúdiu *Šalamúnovej múdrosti* možno nebude schopný oceniť detailný príspevok, ktorý je založený na dôležitosti sýrskej verzie a verzie Vetus Latina, ktoré nezohľadňuje ani väčšina moderných odborníkov na *Šalamúnovu múdrosť*. Príkladom je čítanie $\chi\acute{o}\lambda\omicron\nu$ namiesto $\acute{o}\chi\lambda\omicron\nu$ v Múd 18,22. Zástancovia čítania $\acute{o}\chi\lambda\omicron\nu$ trvajú na tom, že pre $\chi\acute{o}\lambda\omicron\nu$ neexistuje žiadny textový podklad, čo Muraoka vo WSS vyvracia citovaním Pešity, Syro-hexaply a Vetus Latina, v ktorých slovu $\chi\acute{o}\lambda\omicron\nu$ zodpovedajú

לכנשא, לעמא a *turbas*. Dokonca aj Ziegler tieto varianty vo svojom kritickom texte vynechal.

Muraoka dosiahol to, čo si predsavzal: vytvoril textovo-lingvistický komentár založený na troch verziách, ktoré boli väčšinou prehliadané. Hoci WSS nie je vyčerpávajúci – čo ani nebolo jeho zámerom – Muraoka ukázal, že paušálne odmietanie sýrskych verzií ako obyčajných fiktívnych parafráz je neopodstatnené a že uznanie Vetus Latina ako rukopisu staršieho ako kódexy Septuaginty nie je len prázdnu frázou, ale oprávňuje k serióznemu zohľadneniu pri skúmaní textu *Šalamúnovej múdrosti*.

Lionel Goh Yeh Cheng
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
Slovenská republika

Obsah

Štúdie

Jean Roméo NTSAMA Pátranie po aklamačnom sviatku. Predbežné úvahy	163-191
Filip ČAPEK Bétel v Knize Ámos	192-213
Július PAVELČÍK Skutky 11,27-30. Synchronní výklad	214-246
Jozef JANČOVIČ – Blažej ŠTRBA – Jozef TIŇO Biblistovi, učiteľovi a priateľovi ľudí i hôr: K šesťdesiatinám Petra Dubovského, SJ	247-248
Filip ČAPEK Príbeh schrány: Mistrovské dílo o skryté transformaci kultu v Izraeli a Judsku	249-259
Blažej ŠTRBA Varovanie pred vymiznutím alebo odstrašujúce vysvetlenie z dejín: Špecifická deuteronomistickej výstrahy pred modloslužbou a jej dôsledkami	260-285
Martina KORYTIAKOVÁ Betelčan Hiel a jeho dvaja synovia v 1Kr 16,34. Spojitosť medzi antroponymami a toponymami v rámci konceptu deuteronomistickej geografie v 1–2 Kráľov	286-306
Miroslav VARŠO Vôňa Libanonu v Knihe Ozeáš a vôňa milej v Piesni piesní	307-325
Juraj FENÍK Dole strmým brehom. Vertikálnosť v Mk 5,1-20	326-337
Róbert HORKA – Pavol FARKAŠ Tajomstvo vody a vína z Kány Galilejskej. Analýza Seduliovo podania Kristovho zázraku v Carmen Paschale III, 1-11	338-351
Abstrakty a recenzie	352-369
Správy a oznamy	370-379

Contents

Treaties

Jean Roméo NTSAMA

In Search of the Feast of the Acclamations:
Preliminary Reflections 163-191

Filip ČAPEK

Bethel in the Book of Amos 192-213

Július PAVELČÍK

Acts 11:27-30: A Synchronic Interpretation 214-246

Jozef JANČOVIČ – Blažej ŠTRBA – Jozef TIŇO

To a Biblical Scholar, Teacher, and Friend of People and Mountains:
Celebrating the Sixtieth Birthday of Peter Dubovský SJ 247-248

Filip ČAPEK

The Ark Narrative: A Masterpiece of Hidden Transformations
of the Cult in Israel and Judah 249-259

Blažej ŠTRBA

A Warning against Obliteration or a Cautionary Lesson from History:
Distinctive Features of the Deuteronomistic Warning against
Idolatry and Its Consequences 260-285

Martina KORYTIAKOVÁ

The Bethelite Hiel and His Two Sons in 1 Kgs 16:34: The Connection
between Anthroponyms and Toponyms Considering
the Concept of Deuteronomistic Geography in 1–2 Kings 286-306

Miroslav VARŠO

The Fragrance of Lebanon in the Book of Hosea and
the Fragrance of the Beloved Woman in the Song of Songs 307-325

Juraj FENÍK

Down the Steep Bank: Verticality in Mark 5:1-20 326-337

Róbert HORKA – Pavol FARKAŠ

The Mystery of Water and Wine at Cana of Galilee:
An Exegetical Reading of Sedulius' Carmen Paschale III, 1–11 338-351

Abstracts and Reviews 352-369

Communications and References 370-379